

LA FONT DE COMPANYY

Avui, endinsats en el segle XXI ningú posa en dubte que l'aigua és font de vida. L'aigua condiciona el medi i aquest procura la qualitat de la vida lligant-se irreversiblement. Malgrat tot, entendre o, millor dit, admetre amb respecte i cura adients la relació d'aquesta senzilla cadena li ha trigat molt a la nostra civilització. Hem viscut escandalosament menyspreant un bé tan valuós com escàs, ultrapassant els límits del sosteniment. Tanmateix la consideració de l'aigua com element generador de vida és una qüestió que ens ve de lluny. Des la mateixa existència de l'home ja es constitueix en factor imprescindible, tot propiciant-li la necessària cacera o els conreus per a llur supervivència. Un espai natural alhora que cultural molt pròxim a nosaltres, el barranc de la Valltorta, així ens ho descriu amb el seus testimoniatges pictòrics. Les civilitzacions sorgides al creixent fèrtil de l'orient de la Mediterrània van créixer entre rius i aiguamolls, presentant-les míticament com terres promeses per les deïtats als fidels servents humans. Els grecs la consideraven com un dels quatre elements responsables de la creació i conformació del món, és per això que els romans, pràctics com eren, continuadors d'aquella civilització que consideraven més culta, la sacralitzaren i per tant no hi havia font, brollador, surgència, ullal o alvertenc que no anés associada amb alguna deïtat menor o major. Els musulmans, amb una filosofia integradora de la vida natural, sempre recercaren la seua proximitat, doncs era impensable cap verger o paradís, sense la presència de l'aigua. Fins i tot, la civilització cristiana occidental, més hidròfoba per

contraposició al naturalisme, al que consideraven com paganisme, no es va poder resistir a l'atribució de qualitats salvífiques, sempre que la surgència o broll de l'aigua hagués rebut la benedicció d'algun sant baró -penseu per exemple amb les facultats hídriques del pare Vicent Ferrer demostrades a alguns pobles del nostre Maestrat- o emanés prop d'un lloc d'aparició miraculosa d'alguna marededéu portadora de misteris i consells, i per ço la convertien en remei i salut de cos i ànima. Per no fer-ho més llarg, avui, i ja era hora!, tothom admet com irrefutable que l'aigua equival

a vida i que la filosofia o interessos que sobre ella es volgués muntar en són altres temes molt diferents. Resulta admirable pensar que la nostra comarca del vell Maestrat, terra de sequera històrica i permanent, la necessitat d'aigua ha convertit la nostra gent en savis i experimentats captadors i administradors del seu ús. Cap altra comarca valenciana pot oferir un mostrari tan ample i notable de fonts, brolladors, ullals, pous, aljubs, cisternes, basses, sènies, sèquies, canaletes, cocons, etc... així com de diferents argúcies i enginys per mantenir la humitat ambiental en condicions d'adversitat, a més de exposar de manera fefaent la gran didàctica dels quatre graus d'utilitat tradicional que totes les fonts de qualsevol poble demostren.

La font de Company, objecte del present comentari, al menys des de l'any 1885, tal com apareix al plànol de l'eixample més antic de les Coves, manté els esmentats quatre usos d'una manera jerarquitzada i connectada, sempre preservant l'aigua de possibles contaminacions. En primer lloc, hi ha una pica, un xic més elevada, on vessen directament els brols, és per a l'ús humà, reservada exclusivament per omplir càntrics, ampolles, botiges, calderons...etc; en segon, a la part esquerra, recau un doll que ompli la llarga pica on abeuraven els ramats i bèsties de càrrega, noteu la llargària de la pica deguda la seua funció de permetre beure en poc temps a les raberes de cordes o cabres a més d'animals de força sense tenir-los que desaparellar; tercerament, els rentadors de robes i vestits, que reben l'aigua directament de la pica dels brolladors per sota del camí, on sobre

